

อิทธิพลของการเสริมกากเม้าต่อการย่อยสลายและผลผลิตแก๊สในหลอดทดลอง

Influence of Mao pomace supplementation on degradability and *in vitro* gas production

พงศธร กุณัน^{1*}, นีราวรรณ อนันตสุข², เมธา วรรณพัฒน์³, ศรีสุดาศิริ เหล่าไพศาล¹,
วัลย์ลักษณ์ แก้ววงษา², สุดารัตน์ สกุกุ⁴, เกศรา อำพากรณ์¹ และ เฉลิมพล เยื้องกลาง¹

Pongsatorn Gunun^{1*}, Nirawan Anantasook², Metha Wanapat³, Srisuda Sirilaophaisan¹,
Walailuck Kaewwongsa², Sudarat Sakunkhu⁴, Kessara Ampaporn¹
and Chalermpon Yuangklang¹

บทคัดย่อ: การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเสริมกากเม้าต่อการย่อยสลาย และผลผลิตแก๊สจากกระบวนการหมักในกระเพาะรูเมน โดยใช้เทคนิคผลผลิตแก๊สในหลอดทดลอง วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (completely randomized design) โดยมีการเสริมกากเม้าที่ระดับ 0, 4, 8, 12, 16 และ 20 มิลลิกรัมร่วมกับอาหาร 0.5 กรัมใช้สัดส่วนอาหารหยาบต่ออาหารข้นที่ 60 ต่อ 40 โดยมีฟางข้าวเป็นแหล่งของอาหารหยาบ ผลจากการศึกษาพบว่า การเสริมกากเม้ามีผลทำให้ปริมาณผลผลิตแก๊สที่ผลิตได้ (b) ส่วนที่ละลายได้ง่ายร่วมกับปริมาณผลผลิตแก๊สที่ผลิตได้ (a+b) และอัตราการผลิตแก๊ส(c)ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.08$, $p < 0.05$ และ $p < 0.05$ ตามลำดับ) ในขณะที่ ปริมาณผลผลิตแก๊สสะสมไม่มีผลต่อระดับของการเสริมกากเม้า($p > 0.05$) นอกจากนี้ ค่าการย่อยสลายได้ของวัตถุดิบในการเสริมกากเม้าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มไม่เสริม สำหรับการเสริมกากเม้าที่ระดับ 4 และ 8 มิลลิกรัม ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการการย่อยได้จริง จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การเสริมกากเม้าไม่ส่งผลต่อการย่อยสลายและปริมาณผลผลิตแก๊สจากกระบวนการหมักของกระเพาะรูเมนในหลอดทดลอง

คำสำคัญ: กากเม้า, เทคนิคผลผลิตแก๊ส, หลอดทดลอง, การย่อยสลาย

ABSTRACT: This experiment aimed to investigate the effect of Mao pomace (MP) levels on degradability and rumen gas production using *in vitro* gas production techniques. The experiment was designed by a completely randomized design (CRD). The dietary treatments were supplemented by MP at 0, 4, 8, 12, 16 and 20 mg with 0.5 g of roughage and concentrate ratio at 60:40. It was found that gas production from the insoluble fraction (b) had no effect ($p > 0.05$) by MP supplementation, while potential extent of gas production (a+b) and gas production rate (c) were significantly different among treatments. Cumulative gas production at 96 h was not affected by MP supplementation ($p > 0.05$). Moreover, *in vitro* dry matter degradability (IVDMD) was not different among groups ($P > 0.05$). MP supplementation at 4 and 8 mg did not influence the *in vitro* true digestibility. Based on this experiment, it could be concluded that MP supplementation did not influence the degradability and *in vitro* gas production.

Keywords: Mao pomace, gas production technique, *in vitro*, degradability

¹ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร อ.พังโคน จ.สกลนคร
Department of Animal Science, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology-Isan, Sakon Nakhon Campus, Phangkhon, Sakon Nakhon

² สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ต. หมากแข้ง อ.เมืองอุดรธานี จ.อุดรธานี
Program in Animal Production Technology, Faculty of Technology, UdonThani Rajabhat University, UdonThani

³ ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรอาหารสัตว์เขตร้อน ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น
Tropical Feed Resources Research and Development Center (TROFREC), Department of Animal Science, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University, Khon Kaen

⁴ สาขาวิชาพืชศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร อ.พังโคน จ.สกลนคร
Department of Plant Science, Faculty of Natural Resources, Rajamangala University of Technology-Isan, Sakon Nakhon Campus, Phangkhon, Sakon Nakhon

* Corresponding author: pongsatorng@hotmail.com

บทนำ

เมาะ หรือ หมากเมาะ หรือ มะเมาะ (*Antidesma thwaitesianum* Muell. Arg.) เป็นไม้ผลตระกูลเบอร์รี่ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ปัจจุบันเมาะมีการปลูกมากในเขตจังหวัดสกลนคร เมาะจะออกผลในเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม ผลอ่อนสีเขียวมีรสฝาดเปรี้ยว เมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดงและสีแดงอมม่วง ผลสุกเต็มที่มีรสเปรี้ยวฝาดและหวานปนกัน นิยมบริโภคสด หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในกระบวนการทำน้ำผลไม้ และไวน์แดง (ศุภชัย, 2554) หลังจากค้นหาน้ำเพื่อทำน้ำเมาะและไวน์เมาะแล้วจะเป็นเศษเหลือทิ้งในส่วนของการเมาะ (กากเมาะรวมเมล็ด) ประมาณ 50% นักโภชนาการจึงมีการศึกษาการใช้ประโยชน์จากกากเมาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสัตว์และการใช้เศษเหลือทิ้งมาใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์จากการศึกษาของ ดนุพล และคณะ (2555) รายงานว่า การเสริมกากเมาะสดที่ระดับ 40 กรัมต่อตัวต่อวัน หรือกากเมาะแห้งที่ระดับ 7 กรัมต่อตัวต่อวัน เพื่อเป็นแหล่งของกรดอินทรีย์สามารถเพิ่มปริมาณการกินได้และการย่อยได้ของแพะ นอกจากนี้ ไกรสิทธิ์ และคณะ (2553) รายงานว่า การเสริมกากเมาะสดที่ระดับ 1.5% ทำให้สุกรมีการเจริญ

เติบโต และอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อไม่แตกต่างกับการเสริมกรดอินทรีย์ที่มีขายในท้องตลาด ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเสริมกากเมาะที่ระดับแตกต่างกันต่อการย่อยสลายและปริมาณการผลิตแก๊สในหลอดทดลอง

อุปกรณ์และวิธีการทดลอง

การเตรียมอาหารทดลอง

ใช้กากเมาะจากอุตสาหกรรมการผลิตน้ำและไวน์เมาะ หจก. สร้างค้อไวน์ บ้านสร้างค้อ อ. ภูพาน จ. สกลนคร นำมาตากแห้งโดยการผึ่งแดด จำนวน 3 วัน หลังจากนั้นชั่งน้ำหนักเมาะแต่ละระดับของการเสริมเพื่อทำการทดลองในหลอดทดลอง

การวางแผนการทดลองและอาหารทดลอง

วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ (completely randomized design, CRD) โดยใช้การเสริมกากเมาะที่ระดับ 0, 4, 8, 12, 16 และ 20 มิลลิกรัมร่วมกับอาหารทดลองในปริมาณ 0.5 กรัมใช้สัดส่วนอาหารหยาบต่ออาหารชั้นที่ 60 ต่อ 40 โดยมีฟางข้าวเป็นแหล่งของอาหารหยาบ มีระดับโปรตีนหยาบ 14% และพลังงาน 78% TDN สำหรับวัตถุประสงค์ประกอบทางเคมีของอาหารชั้น ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Ingredients and chemical composition of concentrate, rice straw and Mao pomace

Item	Concentrate	RS ¹	MP ²
Ingredient	-----% of DM -----		
Cassava chip	66.7	-	-
Soybean meal	9.0	-	-
Whole cottonseed	10.1	-	-
Rice bran	7.0	-	-
Urea	2.2	-	-
Molasses	3.0	-	-
Salt	0.5	-	-
Sulfur	0.5	-	-
Mineral and vitamin mixture	1.0	-	-
Chemical composition			
Dry matter, g/kg	87.5	93.2	33.1
	-----% of DM -----		
Organic matter	94.1	91.7	95.7
Crude protein	14.1	3.2	10.4
Neutral detergent fiber	23.7	66.3	60.4
Acid detergent fiber	13.6	53.3	52.0
Ash	5.9	8.3	4.3

¹ Rice straw; ² Mao pomace

สัตว์ทดลอง

โคเนื้อเจาะกระเพาะพันธุ์ลูกผสม (พันธุ์บราห์มัน และพันธุ์พื้นเมืองไทย) เพศผู้ น้ำหนักตัวเฉลี่ย 500 ± 30 กิโลกรัม อายุ 4 ปี จำนวน 2 ตัวซึ่งได้รับฟางข้าวเป็นแหล่งของอาหารหยาบแบบเต็มที แบ่งการให้อาหารออกเป็น 2 เวลา คือช่วงเช้าให้อาหาร เวลา 08.00 น และในช่วงเย็นให้อาหารเวลา 16.00 น. ปรับสภาพโคทดลองเป็นระยะเวลา 14 วัน หลังจากนั้นทำการเก็บตัวอย่างของเหลวจากกระเพาะรูเมน เพื่อนำมาใช้ในการทดลอง

การเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี

นำตัวอย่างอาหาร เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบทางเคมีได้แก่ วัตถุแห้ง (dry matter, DM), เถ้า (ash)

และโปรตีนหยาบ (crude protein, CP) ตามวิธีการของ AOAC (1995) และวิเคราะห์องค์ประกอบเยื่อใยที่สำคัญได้แก่เยื่อใยที่ไม่ละลายในสารฟอกที่เป็นกลาง (neutral detergent fiber, NDF) และเยื่อใยที่ไม่ละลายในสารฟอกที่เป็นกรด (acid detergent fiber, ADF) ตามวิธีการของ Van Soest et al. (1991)

การศึกษากลไกการผลิตแก๊ส (kinetics of gas production) ดัดแปลงวิธีการของ Menke and Steingass (1988) นำอาหารทดลองที่บดผ่านตะแกรงขนาด 1 มิลลิเมตรมาชั่งและเจดน้ำหนักที่แน่นอน แล้วบรรจุประมาณ 0.5 กรัมลงในขวดแก้วขนาด 50 มิลลิลิตร ที่บรรจุของเหลวจากกระเพาะรูเมน (rumen fluid) จากโคเนื้อเจาะกระเพาะ แล้วผสมภายใต้สภาวะไร้ออกซิเจนในขวดที่บรรจุอาหารทดลองขวดละ 40 มิลลิลิตร พร้อมทั้งปิดจุกยางและฝาครอบ

อะลูมิเนียมให้สนิท หลังจากนั้นนำตัวอย่างเข้าบ่มในตู้บ่มที่อุณหภูมิ 39 องศาเซลเซียส ทำการวัดผลผลิตแก๊ส ณ ชั่วโมง 0, 2, 4, 6, 8, 12, 16, 20, 24, 36, 48, 72 และ 96 จากนั้นทำการจดบันทึกปริมาณแก๊สที่เกิดขึ้น นำค่าผลผลิตแก๊สที่ได้มาหาค่าคงที่ a, b และ c โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป fit curve เพื่ออธิบายจนวนพลศาสตร์ของการผลิตแก๊สตามแบบจำลองสมการของ Ørskov and McDonald (1979) ดังนี้

$$y = a + b [1 - e^{(-ct)}]$$

เมื่อ y = ผลผลิตแก๊สที่เกิดขึ้น ณ เวลา t , a = ส่วนที่ละลายได้ง่าย (มิลลิลิตร), b = ค่าปริมาณผลผลิตแก๊สที่ผลิตได้ (มิลลิลิตร) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงศักยภาพในการย่อยสลายอาหาร, c = อัตราการเกิดแก๊ส มีหน่วยเป็น %/ชม. e = exponential และ t = เวลาการเกิดแก๊ส

วัดค่าการย่อยสลายของวัตถุแห้ง (*in vitro* dry matter degradability, IVDMD) และการย่อยสลายของอินทรีย์วัตถุ (*in vitro* organic matter degradability, IVOMD) (Tilley and Terry, 1963) นอกจากนี้ยังทำการสุ่มตัวอย่าง ณ ชั่วโมงที่ 48 หลังการบ่ม เพื่อทำการวัดการย่อยได้จริง (*in vitro* true digestibility) (Van Soest et al. (1991)

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ Analysis of variance (ANOVA) ตามแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ และวิเคราะห์แนวโน้มของกลุ่มทดลองด้วย Orthogonal polynomial โดยการใช้ Proc GLM ของ SAS (SAS, 1996)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

การเสริมกากเถ้ามีผลทำให้ปริมาณผลผลิตแก๊สที่ผลิตได้ (b) ที่บ่งบอกถึงศักยภาพในการย่อยสลายอาหารไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$) ส่วนที่ละลายได้ง่ายร่วมกับปริมาณผลผลิตแก๊สที่ผลิตได้ ($a+b$) และอัตราการผลิตแก๊ส (c) ลดลงอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติแบบเส้นตรง ($p < 0.05$) (Table 2) แต่อย่างไรก็ตามปริมาณผลผลิตแก๊สสะสมไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$) ของอาหารเสริมทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มไม่เสริม ในขณะที่ การเสริมกากเถ้าที่ระดับ 8 มิลลิกรัม สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตแก๊ส ณ ชั่วโมงที่ 48-96 หลังการบ่ม (Figure 1) นอกจากนี้ การเสริมกากเถ้าไม่มีผลต่อค่าการย่อยสลายได้ของวัตถุแห้ง ($p > 0.05$) การเสริมกากเถ้าที่ระดับ 0, 4, 8, 12, 16 และ 20 มิลลิกรัมตามลำดับ มีค่าความสามารถในการย่อยได้จริง เท่ากับ 64.6, 62.1, 66.3, 55.9, 59.6 และ 56.4% ตามลำดับ ซึ่งพบว่าการเสริมกากเถ้ามากกว่า 8 มิลลิกรัมมีผลทำให้ความสามารถในการย่อยได้จริงของโภชนะลดลงแบบเส้นโค้งกำลังสอง (quadratic) ($p < 0.01$) ทั้งนี้เนื่องจากกากเถ้ามีปริมาณ NDF และ ADF เท่ากับ 60.4 และ 52.0% ตามลำดับ ดังนั้น การเสริมกากเถ้าในระดับสูง มีผลทำให้มีปริมาณเยื่อใยในอาหารเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ค่าการย่อยได้ของโภชนะลดลงสอดคล้องกับ Cherdthong et al. (2013) รายงานว่า การย่อยได้ของโภชนะมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อปริมาณ NDF และ ADF ที่เพิ่มขึ้นของอาหารในหลอดทดลอง

สรุป

การเสริมกากเถ้าในหลอดทดลองไม่ส่งผลต่อการย่อยสลายของอาหาร และปริมาณการผลิตแก๊สสะสมจากกระบวนการหมักในกระเพาะรูเมนในหลอดทดลอง อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาในระดับของการเสริมกากเถ้าต่อปริมาณการกินได้ ความสามารถในการย่อยได้ กระบวนการหมักในกระเพาะรูเมน และการผลิตแก๊สเมเทน (methane production) ในตัวสัตว์ (*in vivo*)

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ หจก. สร้างค้อไวนท์ที่สนับสนุนกากเถ้าในการทำงานวิจัย ขอขอบคุณโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรธานีที่สนับสนุนสัตว์ทดลอง ห้างปฏิบัติการและ
สถานที่ในการทำวิจัยและสาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะ
ทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
อีสาน วิทยาเขตสกลนคร ที่สนับสนุนในการใช้เครื่องมือวิจัย

เอกสารอ้างอิง

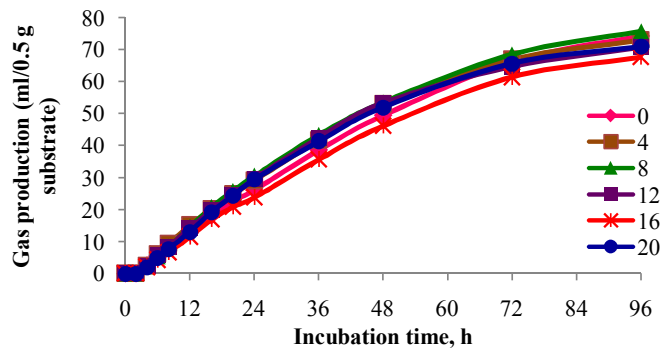
คุณพล สุพรรณภูวษ์ อุไร นนทอาษา เสมอใจ บุรีนอก ไกรสิทธิ์
วสุเพ็ญ ศศิพันธ์ วงศ์สุทธาวาส ปราโมทย์ พงศ์คำ ฉลอง
วชิราภากร เมธา วรณพัฒน์ และเฉลิมพล เยื้องกลาง.
2555. ผลของการเสริมกากเมล็ดต่อปริมาณการกินได้และ
การย่อยได้ของโภชนาในแพะ. แก่นเกษตร (ฉบับพิเศษ)
2:223-229.
ไกรสิทธิ์ วสุเพ็ญ เฉลิมพล เยื้องกลาง เสมอใจ บุรีนอก ศศิ
พันธ์ วงศ์สุทธาวาส และปิยวิทย์ เกษร. 2553. การศึกษา
เปรียบเทียบการใช้กากเมล็ดกับกรดอินทรีย์ต่อการ
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสุกรพื้นเมือง. ในรายงานการ
วิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขต
สกลนคร.

ศุภชัย สมบัติโต. 2554. มะเ็นำ. โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์: กรุงเทพฯ.
AOAC (1995). Official Methods of Analysis, 16th edn.
Virginia, USA: Association of Official Analytical
Chemists.
Cherdthong, A. and M. Wanapat. 2013. Manipulation of *in vitro* ruminal fermentation and digestibility by dried rumen digesta. Livest. Sci. 153: 94-100.
Menke, K.H. and H. Steingass. 1988. Estimation of the energetic feed value obtained from chemical analysis and gas production using rumen fluid. Anim. Res. Dev. 28: 7-55.
Ørskov, E.R. and I. McDonald. 1979. The estimation of protein degradability in the rumen from incubation measurements weighted according to rate of passage. J. Agric. Sci. 92: 499-503.
SAS (1996). User's Guide: Statistics, Version 5. edn. Cary, NC: SAS Institute.
Van Soest, P.J., J.B. Robertson and B.A. Lewis. 1991. Methods for dietary fiber neutral detergent fiber, and non-starch polysaccharides in relation to animal nutrition. J. Dairy Sci. 74: 3583-3597.

Table 2 The effect of Mao pomace (MP) supplementation on gas kinetics and cumulative gas production (96 h).

MP (mg)	Gas kinetics				Gas ¹	Degradability (%)		True digestibility (%)
	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>a+b</i>		IVDMD	IVOMD	
0	-3.5	106.4	0.01	103.0	74.4	85.3	87.0	64.6
4	-4.1	93.3	0.02	89.3	73.0	82.2	83.6	62.1
8	-4.8	96.7	0.02	92.0	75.7	79.8	81.1	66.3
12	-4.9	88.6	0.02	83.6	70.8	87.1	88.0	55.9
16	-3.9	95.8	0.02	92.0	67.6	89.5	89.9	59.6
20	-5.1	90.9	0.02	85.8	71.0	83.0	83.3	56.4
SEM	0.15	1.32	0.002	1.20	2.82	0.80	0.36	0.17
Orthogonal polynomial								
L	ns	ns	*	*	ns	ns	ns	**
Q	ns	ns	0.06	ns	ns	ns	*	**
C	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	**

¹Cumulative gas production at 96 h (ml/0.5 g DM substrate); SEM, standard error of the mean; ns = non-significant, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Figure1 The effect of Mao pomace supplementation on cumulative gas production at different times of incubation